Manieren om op natuurlijke wijze duiven gezond te houden.

door Martin Gangkofer

Een normaal kweekverloop met gezonde en zonder grote kosten verzorgde duiven was vroeger vanzelfsprekend. Ernstige problemen kwamen toen eerder zelden voor, maar als ze er kwamen kon dit tot een totaalverlies van het ganse hok leiden. In de laatste jaren is deze situatie spijtig genoeg grondig veranderd. Wij spreken nu van nieuwe duivenziekten zoals jonge duivenziekte, allerlei virussen zoals adenovirus, circovirus enz. Vele fokkers hebben al ervaringen opgedaan op dit gebied en zijn ook soms wanhopig geworden.

Een fokker moet daarom, door het scheppen van optimale voorwaarden van hokinrichtingen, verzorging, gezondheidscontrole, duivenkwaliteit en vooral door allerlei voorzorgen, het gebruik van antibiotica zo veel mogelijk trachten te beperken. Alléén optimaal verzorgde dieren kunnen genoeg afweer ontwikkelen om infecties en steeds maar nieuwe kontakten met ziekteverwekkers te weerstaan zonder daarom aan vorm in te boeten.

1. Oorzaken van ziektes en mogelijke tegenmaatregelen

Vermijden van overbezetting

Vrije uitvlucht, zoals dat in vroegere tijden mogelijk was, kan nu op de meeste plaatsen niet meer. Men is meer en meer op volièrehouding aangewezen. De maximale bezetting van het hok is meestal reeds van in het begin van de fok bereikt omdat dikwijls met meer kweekparen wordt gestart dan men aanvankelijk gepland had. Het is ook begrijpelijk dat wij in het begin van het fokseizoen om ieder jong diertje blij zijn, waardoor de selectie meestal verwaarloosd wordt. De werkelijk hoopvolle jonge dieren bewijzen wij op deze manier geen dienst ! Wij verkwisten zo de plaats, het licht en de lucht van onze toekomstige topdiertjes ! Een vol hok met jonge dieren in de maanden juli/augustus is natuurlijk het resultaat van een geslaagd kweekseizoen. Worden dan de ouderdieren gescheiden en ieder dier wil dan zijn eigen zitplaatsje, zijn de hokken meestal overbevolkt. De dieren zijn tengevolge van het gebrek aan ruimte overgeleverd aan een verhoogde infectiedruk en ondergaan door het gevecht om een zitplaats en eten een voortdurende stress. Wanneer dan de zomer stilaan overgaat in de herfst, het weer vochtiger wordt en de belastende rui aan de energiereserve van het duivenlichaam vreet, is het meestal nog een kwestie van tijd vooraleer de duif de aanvallen van allerlei microben, virussen en schimmels niet meer kan weerstaan.

2. Virusaanvallen op het immuunsysteem

Virussen zijn de grote vijanden van de mensheid maar ook van de dieren en de planten. Om ons duivenbestand met succes tegen secundaire infecties te beschermen, moet men een goede kennis van de werking van de virussen hebben. Geneesmiddelen, zoals antibiotica zijn tegen virussen even onwerkzaam als hitte, koude en ontsmettingsmiddelen. Voorbehoedende injecties om een immuniteit te verwerven, zijn het enigste middel om de virussen te bestrijden. Het vervaardigen van een succesvolle en langlopende entstof is niet gemakkelijk. Het virus ondergaat immers tijdens haar vermenigvuldiging dikwijls veranderingen (mutaties). Daarom is het nodig dat bij elk virus een onveranderlijke erfelijke structuur aanwezig is. Wanneer deze onveranderlijke structuur gekend is, kan er een entstof ontwikkeld worden die aangrijpt op die onveranderlijke structuur. Verandert een virus voortdurend en aan een snel tempo, dan is een entstof maken haast onmogelijk (HIV-virus)

Het virus kan zich niet alléén voortplanten: het heeft een gastheer nodig (dier, plant, bacterie).

Saksische kropper, wit.

foto's: Renaat Crommen

Bij een virusbesmetting dringt het virus de cel binnen en wordt de celkern, die alle levensfuncties van de cel stuurt, eenvoudigweg een productielijn voor nieuwe virussen. Een besmet dier wordt, tengevolge van haar voortdurend massaal uitscheiden van virussen, een bron van infecties voor de andere dieren op het hok.

Heeft een infectie met een, voor de duif reeds bekend virus plaats, dan reageert een gezond dier hierop met een verhoogde productie van specifieke antilichamen tegen het virus. Worden deze antilichamen niet op tijd en in voldoende aantal gevormd (zwakke weerstand), leidt dit tot massale virusvermeerdering en een verder aantasting van de gezonde cellen. Het dier wordt dan een virusproducent en geeft dit verder aan het ganse duivenbestand. Uiteindelijk gaat het immuunsysteem, ten gevolge van de voortschrijdende celvernietiging, steeds meer achteruit en komen er nog bacteriële infecties (secundaire infecties) bij.

Wanneer een duif wordt aangevallen door een virus dat zij kent, dan heeft zij een grote kans op genezing. Bij een onbekend of nieuw virus is dit haast onmogelijk. De zo geprezen globalisering heeft voor ons ook een schaduwzijde. De mens ruilt niet alleen goederen over de ganse wereld, maar ook virussen en andere ziekteverwekkers door persoonlijk contact. Vroeger waren voor de duivenfokkers en duivenhandelaars de obstakels om duiven te ruilen met verre landen veel groter. Heden geeft een import/export van duiven uit/naar andere werelddelen veel minder problemen. En wanneer duiven uit bijvoorbeeld Koeweit zonder veel problemen bij ons terechtkomen, komen ook de virussen van de Koeweitse duiven mee. Wanneer dit virussen zijn die onze duiven nog niet kennen, hebben zij ook geen antistoffen tegen dat Koeweitse virus en kunnen ze zich ook niet verdedigen.

Ieder gezond organisme leeft in evenwicht met het microklimaat van zijn omgeving dat door bijvoorbeeld de weersomstandigheden (hitte, luchtvochtigheid, zachte of strenge winter enz.) gemaakt wordt. Wisselt een dier van eigenaar en dus ook van hok, ondergaat het niet alleen de vermoeienissen van het transport, maar ook de gewenning aan het nieuwe hok en aanpassing aan de andere voedingssamenstelling. Maar meer nog moet het afweermechanisme van het lichaam zich aanpassen aan dat nieuw microklimaat en moet het zich ook verweren tegen onbekende ziektekiemen waarvoor tot op heden geen afweersystemen nodig waren. En omgekeerd, het aanwezige duivenbestand moet zich verweren tegen nieuwe ziektekiemen die eventueel door de nieuwkomer worden meegebracht.

Een van tevoren toegediende antibioticakuur bij een nieuweling zal weliswaar microben vernietigen maar heeft geen invloed op de virussen. Door deze overbodige antibioticakuur worden de goede microben van krop en darmslijmvlies ook vernietigd. En zo hebben kwaadaardige schimmels en microben gemakkelijk toegang tot deze slijmhuid met dikwijls als gevolg ontstekingen door deze ziekteverwekkende microben en schimmels.

Bij nagenoeg iedere duif zijn schimmels in de slijmhuid aanwezig. Het zijn de normale gasten van de slijmhuid. Bij een virusinfectie waardoor het immuunsysteem aangetast wordt en, tengevolge van het daardoor langdurig ziekteverloop en/of overbodige antibioticakuren eventueel in combinatie met vochtige weersomstandigheden, vermeerderen deze schimmels zich zo sterk dat zij in staat zijn de duif veel schade toe te brengen. Daarbij komt nog dat niet alléén de virussen maar ook de schadelijke schimmels een hoge weerstand hebben tegen allerlei desinfecteermiddelen (dettol enz.).

Saksische kropper, blauw geband.

Het vroeg sterven van jonge dieren, zonder dat het jonge dier vermagert, is zeker het gevolg van een schimmelinfectie. De schimmels scheiden voortdurend gif (mykotoxinen) af. Dit gif behoort tot de gevaarlijkste stoffen die wij kennen. Zij komen in het bloed en kunnen dus alle organen (darm, hart, nieren, lever, geslachtsorganen…) beschadigen. Het gaat hier eigenlijk om een langzame vergiftiging, die in acute gevallen tot uitvallen van de lever en nieren kan leiden. Bij een eventuele diagnose wordt dan nierblokkade vastgesteld. Omdat een antibioticakuur dikwijls de wegbereider is voor een kwaadaardige schimmelinfectie, zal zo een kuur steeds zeer goed doordacht moeten zijn.

Wanneer dan toch antibiotica moeten toegediend worden, kan men na de kuur jodium toedienen. Jodium wordt door schimmels niet goed verdragen en bij een niet te overvloedige vermeerdering van de schimmels kunnen goed gedoseerde jodiumpreparaten deze voldoende terugdringen.

3. Verkeerd gebruik van medicamenten

Wanneer wij zo maar in het wilde weg telkens antibiotica toedienen aan onze dieren en dan nog op een verkeerde manier, dan zijn wij op het slechte pad. Bij antibioticatoediening wordt de totale microflora (nuttige bacteriën en nuttige schimmels) van de krop- en darmslijmhuid vernietigd. Tot het tijdstip waarop het slijmvlies zich hersteld heeft kunnen nieuwe bacteriën ongehinderd door de krop- en darmwand naar de verschillende organen. Ook de schimmels kunnen zich op zulk een steriele darmwand goed vermenigvuldigen en wanneer dan de duif het ongeluk heeft om weer de ziekteverwekkende bacteriën, waarvoor men antibiotica gegeven heeft, binnen te krijgen, breekt de ziekte opnieuw uit en kan men opnieuw beginnen met een antibioticakuur. De ziekteverwekkende microben proberen zich ondertussen aan te passen aan de antibioticakuur en gezien de fenomenale snelheid waarmee microben zich vermenigvuldigen, lukt dat op termijn altijd. Zij worden resistent: d.w.z. de microben weerstaan aan het antibioticum, zij worden er niet meer door gedood.

Het beste is voorbehoedend werken met mogelijk natuurlijke werkstoffen die geen resistentie teweeg brengen. Steeds maar antibiotica toedienen heeft voor gevolg dat, wanneer het werkelijk nodig is, deze antibiotica niet meer werkzaam zijn. Voorbehoedend werken tegen ziektes kan alleen maar als het immuunsysteem zeer goed werkt en er voldoende afweercellen door het lichaam geproduceerd worden. **Antibiotica zijn voor noodgevallen.**

4. Onderschatte en verwaarloosde selectiecriteria

In de laatste jaren hebben vele rassen m.b.t. de hoofdkenmerken een hoge vlucht genomen. Veel te dikwijls ging de uiterlijke schoonheid voor op de natuurlijke vitaliteit. Zwakke maar uiterlijk zeer mooie duiven werden doorgehouden en vertroeteld. Het jaar daarop werden zij in de kweek ingezet. Zij geven hun zwakke erfelijke eigenschappen ongehinderd verder aan hun nakomelingen. Daarbij komt nog de dikwijls zeer enge inteelt, want men wil de erfelijke eigenschappen zo goed mogelijk vastleggen. Dit is een eenrichtingsverkeer.

Naast de uiterlijke eigenschappen van de duif zijn er nog andere erffactoren zoals: verzorging van de jongen, broeden, stressweerstand, intelligentie, algemene weerstand enz., die wij moeten behouden. Bij de fok van wilde duiven wordt, om de vitaliteit te behouden, bij kleurmutaties regelmatig een dier met wildkleur ingekruist. Dit kunnen wij natuurlijk niet doen met onze gedomesticeerde rassen. Maar het is aan te bevelen om, wanneer nodig, robuuste dieren uit een andere stam in te kruisen, ook wanneer deze dieren niet zo fijn in uiterlijke kenmerken zouden zijn. Er zijn reeds specialclubs die de genetische verkeerde ontwikkelingen van hun ras herkend hebben en voor bloedopfrissing zoeken naar oude en vitale duivenrassen om in te kruisen.

5. Voorkomen van tekorten

Iedere zorgzame fokker is van mening dat zijn duiven niets tekort komen. Zij krijgen immers alle producten zoals pikstenen, grit enz. die in de winkel voorhanden zijn. De tekorten bij onze dieren zijn echter groter dan wij menen. Men kan dit ook niet altijd exact vaststellen.

Voorbeeld

Het zo begeerde keukenzout wordt aan de duiven haast nooit apart aangeboden. De zouthonger veroorzaakt bepaalde tekortkomingen in het organisme en bij een plotseling overaanbod van deze duivenlekkernij kunnen zich vergiftigingsverschijnselen voordoen. De gevolgen hiervan zijn diarree. Sommige pikstenen worden door de duiven bijzonder graag opgenomen omdat zij een hoger gehalte natriumzout (keukenzout) bevatten. De andere bestanddelen van de piksteen heeft de duif maar in kleinere hoeveelheden nodig en worden onbenut weer uitgescheiden. Dit is niet allén slecht voor het organisme van de duif maar ook voor de geldbeugel van de fokker. De zoutbehoefte van een duif is niet steeds hetzelfde en de zoutopname wordt door de dieren, wanneer zout vrij ter beschikking staat, aangepast aan de behoefte op dat ogenblik.

Om op een veilige manier keukenzout aan zijn dieren te geven kan men een stenen voederpotje vullen met voederkalk dat met zoutloog doordrenkt is. Zoutloog is een geconcentreerde oplossing van jodiumhoudend keukenzout in water. Men laat het ganse goedje drogen en dan kan men het aan zijn duiven voorzetten. Het geheel is dan goed hard en het lospikken vergt veel arbeid van de

duiven waardoor een overmatig opnemen verhinderd wordt. Het verbruik van piksteen zal daardoor ook verminderen.

Omega-3 vetzuren

Het lichaam kan deze noodzakelijke vetzuren niet zelf aanmaken en in vrije uitvlucht kan de duif aan haar behoefte voorzien door het eten van slakjes en wormen. Bij volièrehouding is dit niet mogelijk. Het volstaat om dagelijks een klein beetje raap-, kool- of lijnzaad of tarwekiemolie te geven.

6. Fouten in het voederen en voederbelasting

De duivenfokker is verantwoordelijk voor een aangepaste voeding van zijn dieren. Fouten in de voedering zijn voor duiven die vrije uitvlucht hebben misschien niet zo erg, maar bij volièreduiven is het “eet of sterf”.

De voederkwaliteit hangt af van:

a. het kiemgehalte en de samenstelling van de granen en zaden ;

b. de besmetting met sproeiresten en toxines voortkomende van schimmels (vooral op maïs, tarwe, gerst).

Om volledig te zijn moeten we wat betreft de voedersamenstelling nog de ruwe stof vermelden. Ruwe stof bestaat uit de onverteerbare deeltjes van de granen. Zij beïnvloeden het organisme in positieve zin doordat zij de groei en/of de werking van gewenste bacteriën in de dikke darm bevorderen en in samenwerking met prebiotische producten (yoghurtdrinks) en vitaminen de darmflora zeer goed op peil houden.

7. Voedselsupplementen ter versterking van de stressbestendigheid en de weerstand tegen ziekten

Bij een eenzijdige voedering met granen krijgt het organisme een tekort aan micro-elementen. Van belang is hier het regelmatig toedienen van vitaminen K1, vitaminen van het B-complex, de vitaminen A,D,E. Dit kan gebeuren door toedienen van de in de handel verkrijgbare vitaminen, waarbij men moet opletten dat deze mengelingen het vitamine K1 bevatten en niet het synthetische K3 (menadion).

Goedkoper en beter is het om aan zijn ganse duivenbestand groenten, kruiden en fruit te geven. Daardoor krijgen de dieren ook secundaire plantenstoffen zoals mineralen en aminozuren extra. Deze stoffen vullen tekorten van de granen aan en zorgen voor een optimalisering van de voedselsamenstelling. Met pillen en poedertjes verkrijgt men geen evenwichtige voeding.

Wortelen, allerlei koolsoorten, spinazie, salade bevatten een hoog gehalte aan beta-karotine: de bouwstof van vitamine A (slijmhuidvitamine), dat voor de opbouw en het onderhoud van kropen darmslijmhuid nodig is. Een bijvoederen van deze groenten helpt tegen slijmhuidontsteking en tegen wormbesmettingen.

Knoflook en bieslook bevatten zwavel en zwavelverbindingen die helpen bij de bloedstolling en het immuunsysteem versterken doordat zij de natuurlijke afweercellen effectiever laten werken. Wordt het knoflook in kleine stukjes gesneden dan ontstaat allicine, de stof die verantwoordelijk is voor de doordringende knoflookgeur.

De ui heeft door haar gehalte aan etherische (vluchtige en sterk riekende) oliën een positieve werking op het ademhalingssysteem en heeft ook een microbiostatische (bacteriënremmende) werking tegen microben.

Deze groenten kunnen best door middel van een keukenmixer fijn gemalen worden en in afzonderlijke potjes ter beschikking gesteld worden. Optimaal is natuurlijk wanneer deze mix het ganse jaar door gegeven wordt.

Ook fruit (appel, peer) en allerlei kruiden (brandnetels, cichorei, salie, tijm, salie, peterselie…) kunnen op dezelfde manier klaargemaakt en gevoederd worden.

Biergist bevat naast vitaminen, sporenelementen, aminozuren, calcium, fosfor nog vele andere waardevolle substanties die een gunstige invloed op de stofwisseling hebben en versterken zo de gezondheid.

Volledigheidshalve moet opgemerkt worden dat de toevoegingen van al deze groenten, kruiden en fruit in hoofdzaak dienen om te voorzien in vitaminen A, D, E en K. Dit zijn in vet oplosbare vitaminen. Zij worden daarom best gegeven in combinatie met een beetje olie (olijfolie, zonnebloemolie, maïsolie…) dewelke over het voeder gedruppeld wordt. Alléén in combinatie met een beetje olie worden deze vetoplosbare vitaminen door het lichaam opgenomen. Best zorgen wij nog voor een afwisseling van deze voedselsupplementen.

Saksische kropper, zwart.

8. Verdere voedseltoevoegingen voor een uitgebalanceerde voeding

Dierlijk eiwit

Onze duiven zijn geen vegetariers en nemen, wanneer in vrije uitvlucht gehouden, ook dierlijke eiwitten onder de vorm van slakken, pieren, insecten, op. Zo betrekken zij vele essentiële voedingsstoffen die het duivenlichaam zelf niet kan aanmaken. Deze voedingsstoffen moeten dus best dagelijks verstrekt worden. Ontbreken deze stoffen, dan voert dit tot gebreksymptomen met als gevolg zwakke immuniteit en een vroegtijdige dood. Aan duiven in volière kunnen wij geen levend voeder verstrekken. Maar er zijn dan andere bronnen van dierlijke eiwitten: yoghurt, prebiotische yoghurtdrinks en kwark. Dit wordt regelmatig in kleine hoeveelheden gegeven over het drinkwater of voeder. Speciaal prebiotische yoghurt bevat stoffen die bij een dagelijkse gave positief de kropen darmflora gunstig beïnvloeden en zorgen voor natuurlijke afweermiddelen. Er zijn gevallen bekend waar bij jonge duivenziekte de sterfte ophield door alléén maar prebiotische yoghurt te geven.

Ook eieren zijn zeer waardevolle voedingsmiddelen. Zij zijn rijk aan vitaminen, mineralen en vetzuren. In de duivenkweek heeft men dikwijls eieren die we niet nodig hebben. Waarom werpen we ze weg ? Eiwit en eigeel kunnen onder het voeder gemengd worden. De eierschalen kunnen door middel van een mixer gemengd worden met de boven vernoemde groenten- en fruitmengsels. Het lichaamseigen eiwit van de duiveneieren is natuurlijk zeer goed verteerbaar door de duiven.

Natuurlijk moet men opletten dat, wanneer men yoghurt, eieren, kwark… geeft, dit in kleine hoeveelheden geschiedt. Dierlijke eiwitten bederven immers snel. Ook moeten de potten waarin deze voedselsupplementen gegeven worden, regelmatig uitgewassen worden.

9. Oliën

Oliën behoren, wegens hun onverzadigde vetzuren, hun gehalte aan vitaminen en wegens hun oplossend vermogen van de vetoplosbare vitaminen, tot het dagelijks voedselpatroon. Allerlei oliën kunnen gegeven worden maar de olijfolie heeft de meeste voedingswaarde. Belangrijk is dat wanneer mogelijk, samen met olie ook biergist en voederkalk mee ter beschikking gesteld worden.

10. Natuurlijke middelen ter stimulering van de immuniteit vervaardigd door de industrie

Aanzuren van het drinkwater

Een belangrijke manier om de dieren gezond te houden is het aanzuren van het drinkwater. Aangezuurd drinkwater bestrijdt de ziekteverwekkers zowel in het drinkwater als in het spijsverteringskanaal heeft een positief effect op de fitheid. Dit kan bereikt worden door aan te zuren met appelazijn, vruchtzuurextracten of moerasextracten. Alle varianten van de zuren zijn geschikt. Het moerasextract is zeer waardevol want het bevat, naast de zuren (humuszuren, oxaalzuur, fulvozuur) ook verdere, waardevolle stoffen (organische eiwitverbindingen, microstoffen) die in het stofwisselingsproces op vele plaatsen nodig zijn. Er zijn natuurlijk nog andere ontsmettingsstoffen voor het drinkwater, zoals jodiumpreparaten, aan te raden. Jodiumoplossingen (aviol) geeft men best in het voorjaar of in de herfst.

11. Immuniteitsbevorderende plantaardige en homeopathische preparaten

De verhoging van de lichaamseigen afweer wordt in de hand gewerkt door allerlei homeopathische producten en plantenextracten (thees). Vooral pas gespeende jongen en dieren die in kweekhokken worden opgesloten hebben hier veel voordeel aan. De homeopathie heeft vele nog ongekende mogelijkheden die de moeite waard zijn om uit te proberen.

12. Colostrale immuunglobulines (antilichamen)

Sommige voedselsupplementen bevatten immuunglobulines (globulines zijn eiwitten) die uit biestmelk (eerste melk na kalven ook colostrum genoemd) of eieren getrokken zijn. Zij versterken het immuunsysteem bij de afweer van talrijke ziekteverwekkende bacteriën. Speciaal bij resistente bacteriën hebben zij reeds hun nut bewezen.

13. Uit de praktijk

Al het bovenstaande schijnt duurder dan het in werkelijkheid is. Men kan met heel eenvoudige middelen zijn dieren verzorgen zoals het beschreven is.

Bijvoorbeeld:

Naast een evenwichtige voedermengsel kan men vruchten (appel, peer…), sla, groenten en wilde seizoenskruiden nemen en deze met een keukenmixer mengen. Een beetje kuikenvoer erbij mengen en aan de duiven geven.

Of nog:

Men neemt het duivenvoer en bevochtigt het met eieren, olie, moerasextract of yoghurt en mengt het met voederkalk en gedroogde kruiden. Wanneer het weer slecht is, of tijdens de rui of in stresssituaties kan men aviol toevoegen aan het drinkwater.

vertaling: Marcel Punie